

שלה, שהרי אינו חל כלל, ולא שייך להתפיס בו.

מאי?

ופשטיגן ממתניתין:

תא שמע:

אמר רבי אליעזר: אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור, לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור.

ומכך שאמר רבי אליעזר שנדרים אלו קלים יותר להפרה משום שלא באו לכלל איסור

—

שמע מינה שלא חלין הנדרים כלל.

כי אם הם היו חלים ומתבטלים, במה הם קלים יותר מכל נדר שחל ומפר אותו, ומהו הקל וחומר?

ודחינן: מי [וכי] קתני "שאינן באין לכלל איסור"?

הרי שלא "באו" קתני.

ולדבריך, שאינם חלים כלל, היה צריך לומר "שאינם באים".

אלא ודאי, הכונה היא, שבשעת ההפרה עדיין לא באו לכלל איסור, אבל כאשר היא נודרת, חלים הנדרים ובטלים מיד.

ואף שהם חלים, עדיין הם קלים משאר נדרים, היות ובשעה שחלו, כבר היתה הפרתם קיימת בעולם.

ופשטיגן מברייתא:

הקיש הכתוב הפרה להקמה, ומלמד הכתוב —

את שבא לכלל הקם, בא לכלל הפר — רק נדר שחל, והינו "בר קיום", הוא גם "בר הפרה".

אבל נדר שלא בא לכלל הקם, לא בא לכלל הפר — נדר כזה שאינו בר הקמה, כיון שעדיין לא חל, גם אינו "בר הפרה".

גמרא:

איבעיא להו:

לדעת רבי אליעזר, שאפשר להפר נדרים עוד לפני שחלו, כיצד פועלת בהם ההפרה.

האם כאשר האשה או הבת נודרת, מיחל חלין הנדרים, ומיד הם בטלין, מכוח ההפרה של הבעל או האב.

או דלמא ההפרה מועילה לכך שנדרים אלו אפילו לא חלין כלל.

ושואלת הגמרא: למאי נפקא מינה בין צדדי הספק?

ע-ב ב ומבארת הגמרא:

כגון דאתפיס אחרינא בהדין נדרא — שאמר על דבר מסוים שיהא זה כמו הדבר שנודרה עליו.

ואי אמרת חלין הנדרים, אז הויא תפיסותא [חלה התפסת הנדר], כיון שהנדר חל ואפשר להתפיס בו.

ואי אמרת לא חלין הנדרים כלל, אז לא חלה התפסת הנדר, כיון שלא איכא מששא בנדר

תא שמע:

דתניא: אמר להן רבי אליעזר לחכמים [קל וחומר להוכיח את דבריו]:

ומה במקום [בנדרי עצמו] שאין הנודר מיפר את נדרי עצמו משנדר [לאחר שנדר]. ובכל זאת מיפר הוא את נדרי עצמו עד שלא ידור [לפני שנדר], על ידי שמוסר מודעה קודם לכן, שאינו רוצה שנדריו יחולו,

מקום [בנדרי אשתו] שהבעל מפר נדרי אשתו משנדר, אינו דין שיפר נדרי אשתו אף עד שלא תדור?

ומוכיחה הגמרא, מכך שרבי אליעזר לומד הפרת נדרי אשתו לפני שנדרה ממסירת מודעה לפני הנדר —

מאי לאו, הדין בהפרת נדרים דאשתו דומיא דיליה [בדומה לנדרי עצמו].

מה [הוא] [בנדרי עצמו] דהנדרים לא חיילין כלל לאחר שמסר מודעה זו,

אף בנדרי אשתו נמי, דהנדרים לא חיילין כלל לאחר שהפר.

ואם כן יש ראייה לספק של הגמרא

ודחינן: לא.

על אף שאפשר ללמוד זה מזה שמועיל ביטול הנדר אפילו לפני שהנדר חל, בכל זאת אין לדמות את שני הדינים, אלא הא כדאיתא, והא כדאיתא.

בנדרי עצמו אין הנדרים חלים כלל לאחר מסירת מודעה, ובנדרי אשתו חלים הנדרים ואחר כך חלה ההפרה ומתבטל הנדר⁽⁴³⁾.

ופשטינן מברייתא:

הקדמה:

בברייתות להלן מבואר שנחלקו רבי אליעזר וחכמים האם זה שמצינו, שאפשר לבטל דבר שכבר חל זהו חומרא, ואפשר ללמוד מכך בקל וחומר שיהא אפשר לבטל אף דבר שעדיין לא חל או לא.

דעת רבי אליעזר, שאפשר לומר קל וחומר זה, ואילו דעת חכמים היא שאין לומר קל וחומר זה, משום שלפעמים יותר מסתבר לומר שתהא אפשרות לבטל דבר רק לאחר שהוא כבר חל.

תא שמע:

אמרו לו חכמים לרבי אליעזר — השיבו חכמים על כך שרבי אליעזר למד בקל וחומר מנדרי עצמו, שמועיל בהם ביטול

הנדר אינה פועלת שלא יחול הנדר אלא הנדר חל וההפרה מבטלתו.

ומכל מקום, שייך ללמוד נדרי אשתו מנדרי עצמו. שהרי חזינן שבנדרי עצמו הסיבה המבטלת את הנדר לאחר שכבר חל, דהיינו על ידי התרת חכם, שזה נחשב נדר טעות, מועילה לבטל את הנדר על ידי עצמו עוד לפני שהנדר חל. ועל אף שהנדר חל, אין סיבה זו מועילה

43. הר"ן מבאר את סיבת ההבדל בין נדרי עצמו לנדרי אשתו, בכך שבנדרי עצמו אף כאשר חכם מתיר את הנדר הרי הנדר מתבטל מעיקרו, וזה נחשב כעין נדר בטעות, ולכן כאשר האדם עצמו מוסר מודעה לפני שנדר הרי נחשב הנדר כנדר טעות ואינו חל כלל, אבל בנדרי אשתו הרי אין ההפרה עוקרת את הנדר מעיקרו אלא מבטלת את הנדר מכאן ואילך, ולכן אף הפרה שקודם

אלא אם בלע האדם טבעת טהורה ונכנס לאוהל המת, ובצאתו מאוהל המת הקיא את הטבעת, אין הטבעת נטמאת כיון שזו היא "טהרה בלועה."

ובהכרח, צריך לומר, שאין לדון קל וחומר זה, משום שיותר מסתבר לומר שתהא אפשרות לבטל את הטומאה רק לאחר שחלה. ולכן אין להוכיח ממקוה, כיון שהטבילה בו מועילה לטהר רק לאחר שהטומאה כבר חלה.

ואם כן, אף בהפרת נדרים, אי אפשר לומר קל וחומר זה שתועיל ההפרה אף לפני שהאשה נדרה. (45)

ומוכיחה הגמרא מברייתא זו לספק דידן — משמע מטענתם של חכמים לרבי אליעזר, שהם מדמים את דין ההצלה מטומאה לדינו של רבי אליעזר, שהם הבינו בדבריו שאין הנדר חל כלל, כי בטבעות טהורות הבלועות

עצמי רק לפני שנדר, על נדרי אשתו, בכל שכן, שתועיל הפרה לפני שנדרה,

כי אם כן, נאמר אף קל וחומר שכזה:

ומה מקוה, שמעלה [שמטהר] את הטמאין מטומאתן לאחר שנטמאו, בכל זאת אין המקוה מציל [שומר] על הטהורים מליטמא, כאשר הם נוגעים בטומאה בתוך המקוה. (44)

אדם, שיש בו חומרא, שאם אדם טהור בלע טבעות טמאות, אין הוא מעלה, אין בליעת הטבעות בתוך האדם הטהור מטהרת את הטבעות הטמאין מטומאתן —

אינו דין הוא, הרי קל וחומר הוא, שיש לנו ללמוד ממקוה, שאם בלע האדם טבעות טהורות ונכנס עמהן, כשהן בתוך בני מעיו, לאוהל המת, ונטמא האדם, שלא יציל האדם על הטבעות הטהורין מליטמא מחמת שהן בתוך בני מעיו, אלא גם הטבעות יטמאו? והלא אין הדין כן.

כלים, ואיך נטמא הכלי על ידי נגיעתו?

45. ישנם חילופי גרסאות בראשונים. יש גורסים: מקוה יוכיח שמעלה את הטמאין מטומאתן ואין מציל על הטהורים מליטמא. והסבר דבריהם הוא, שהוכחת חכמים היא ממקוה בלבד, שמצינו שמקוה מבטלת טומאה רק לאחר שהטומאה כבר חלה ולא קודם לכן. ויש גרסא: ומה אדם שאינו מעלה את הטמאים מטומאתם, מציל על הטהורים מליטמא, מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן אינו דין שיציל על הטהורים מליטמא. ולפי גרסא זו הקל וחומר הוא הפוך, שאם מצינו באדם שאינו מציל על טבעת טמאה ובכל זאת מציל על טבעת טהורה שלא תיטמא, מקוה

לבטל הנדר על ידי עצמו. ומוכח שקל יותר לבטל הנדר לפני שהוא חל.

ואם כן, כל שכן שבנדרי אשתו, שמועילה הפרה אפילו לאחר שהנדר חל, בודאי שתועיל אף קודם חלות הנדר. ומכל מקום כל אופן כדינו.

44. הרא"ש מסביר שכוננת הגמרא שמקוה תציל על הטהורים, היינו שאם נגע ביד אחת בשרץ בתוך המקוה וכיד שניה נגע בכלי שחציו מחוץ למים, שהכלי נטמא.

ומבואר מדברי הרא"ש שאם נגע בשרץ בתוך המקוה, ועזבו, ויצא, נטהר האדם.

והרש"ש שואל על דברי הרא"ש הרי אדם הנוגע בשרץ נעשה ראשון לטומאה ואינו מטמא

בו, בודאי אין הטומאה חלה כלל, ולכן הביאו את ראיתם משם.

אלא **שמע מינה** שלדעת רבי אליעזר לא חיילין הנדרים כלל, ולכן הביאו חכמים ראייה כנגדו מהקל וחומר הזה.

ע-א **אימא סיפא**, — ומקשינן על ראייה זו, שמהסיפא של הברייתא ישנה ראייה הפוכה:

אמרו לו לרבי אליעזר — הקשו חכמים על דברי רבי אליעזר, שהוכיח במשנה שאפשר להפר לפני שנדרה מכך שאפשר להפר לאחר שכבר נדרה:

וכי תוכיח גם מכך שאם מצינו שמטבילין כלי טמא כדי ליטהר, יטבילו אף כלי טהור שלכשיטמא אז, תועיל טבילתו עתה ליטהר? והלא אין הדין כך ולא מועילה טבילה לכלי טהור אלא רק לטהר כלים טמאים.

ונמצינו למידים, שאין להוכיח מכך שאפשר לבטל דבר שכבר חל על כך שיהא אפשר לבטל דבר שעדיין לא חל.

ומוכיחה הגמרא מדברי הסיפא, ראייה הפוכה לספק דידן.

חזינן מקושית חכמים על רבי אליעזר, שלדעת רבי אליעזר היה צריך להיות הדין שתועיל טבילה אף לכלי טהור כדי לטהרו מטומאה עתידית.

ומשמע מלשון הברייתא "לכשיטמא — ליטהר", שאף אילו היתה מועילה טבילה על כלי טהור, היה הכלי נטמא ואחר כך נטהר. ואם כן, **שמע מינה** שלדברי רבי אליעזר

חיילין הנדרים לאחר ההפרה ואחר כך בטילים.

ונמצא שדברי הברייתא סותרים מהרישא לסיפא.

אמרי [מתרצים בני הישיבה את סתירת הברייתא]:

רבנן, לא קיימי להון בטעמיה דרבי אליעזר [לא ידעו מהי שיטת רבי אליעזר].

והבי קאמרי ליה: מאי פבירא לך?

הקשו לו, ממה נפשך:

אי פבירא לך דחיילין הנדרים ובטלין מיד, תהוי כלי תיובתך — יהיה קשה על דבריך מטבילת כלים.

ואי לא פבירא לך דחיילין — ואם אתה סובר שאין חלים הנדרים כלל, תהוי מקוה תיובתך — יהיה קשה על דבריך ממקוה.

ולפיכך אין ראייה לספק שהסתפקנו בו מדברי חכמים.

ופשטינן מברייתא.

תא שמע:

אמר להם רבי אליעזר לחכמים [הוכיח להם דאמרינן קל וחומר כזה].

הרי הדין הוא שאם נגעה טומאה בזרע הזרוע באדמה, לא נטמא הזרע, ודורשים דין זה מקל וחומר.

שמטהרת טמאים כל שכן שתועיל אף לטהורים שנגעו בטומאה בתוך המקוה.